

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry pitää koulutuspoliittisen selonteon tekemistä tarpeellisenä. Koulutus, osaaminen ja siihen kytkeytyvät asiat vaativat yli hallituskausien menevää strategiatyötä, joka edesauttaa vaativien uudistusten suunnittelua ja läpivientiä. Selonteon aikajänne on miltei 20 vuotta, joka on ajallisesti pitkä. Yksi malli olisi ollut, että läpi selonteon olisi esitetty välitavoitteita vuoteen 2030, kuten joissakin kohdissa on tehtykin.

Selonteossa huomioidaan koulutuksellinen tasa-arvo hyvin useissa kohdissa. Sen sijaan sukupuolten välisestä tasa-arvosta koulutuksessa on vain pari mainintaa. Suomessa on sukupuolen mukaan hyvin eriytyneet työmarkkinat ja koulutusjärjestelmä omalta osaltaan ylläpitää rakenteita. Poikien ja tyttöjen väliset oppimiserot ja eriytyneet koulutusvalinnat on syytä huomioida selonteossa ja etsiä toimenpiteitä, joilla eroja voidaan vähentää.

Digitalisaatiota on käsitelty eri kohdissa selontekoa ja myös tilannekuvassa ja keskeisissä muutostekijöissä. Koulutuksen digitalisaation kehittäminen läpäisee kaikki koulutusasteet ja -muodot. SAK esittää digitalisaatiota kehittävät tavoitteet ja toimenpiteet kerätään oman kappaleen alle.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

SAK pitää tavoitetilaa hyvänä ja siinä on huomioitu hyvin koko koulutuskenttä.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

SAK pitää linjauksia hyvinä. Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen on tärkeää, samoin erilaisten perhetaustojen huomioiminen. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus muodostavat jatkumon, jota hyvin käsitellään kokonaisuutena. Oikeus oppia-kokonaisuus vastaa hyvin esiin nostettuihin haasteisiin.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

SAK pitää tärkeänä, että toista astetta käsitellään ja kehitetään kokonaisuutena. Ammatillisen koulutuksen ja lukioiden yhteistyötä pitää lisätä ja se on hyvin kuvattu selonteossa. Yhteiset ylläpitäjät ovat usein toimiva vaihtoehto, mutta myös muunlaista yhteistyötä pitää kehittää, esimerkiksi opetustilojen ja henkilöstön yhteiskäyttöä lisäämällä. Alueellinen saavutettavuus pitää hoitaa ennen kaikkea etäyhteyksiä ja digitaalisia osaamisalustoja kehittämällä.

Selonteossa on hyvin kiinnitetty huomiota tosiallisiin mahdollisuuksiin jatkaa korkeakouluihin ammatillisen koulutuksen jälkeen. Se ei ole ristiriidassa ammatillisen koulutuksen perustehtävän kanssa, joka on kouluttaa ammattilaisia työelämään. Yhteisten tutkintojen osien lisäämisessä pitää huomioida, ettei ammatillinen osaaminen kärsi tai ettei tutkinnoista tule liian laajoja ja raskaita. SAK painottaa, että yhteistyötä lukioiden kanssa pitää lisätä. Ammatillisessa koulutuksessa olevalla pitää olla tosiasialliset mahdollisuudet opiskella joustavasti lukion kurseja, jotka antavat valmiuksia korkeakouluopintoihin. Läheskään aina ei ole tarkoituksenmukaista suorittaa kaksoistutkintoa, vaan tarvittavat lukio-opinnot.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Korkeakoulutusta lähestytään miltei pelkästään nuorten tutkintoon johtavan koulutuksen näkökulmasta, vaikka niiden tarjoamat opinnot ovat paljon laajempia. Korkeakouluopinnot ovat tärkeä työikäisen väestön osaamisen kehittämisen muoto, joka nyt sivuutetaan. Tekstissä mainitaan avoimen väylän kehittäminen, mutta sitä ei ole nostettu toimenpiteisiin. SAK esittää, että avoimen väylän kehittäminen koko väestöä hyödyttäväksi tavaksi saavuttaa korkeakouluopinnot lisätään toimenpiteisiin. Avoin väylä on monille nuorille ja aikuisille luonteva väylä korkeakouluopintoihin ja mahdollisesti myös kokonaiseen tutkintoon.

Selonteon toimenpiteissä on huomioitu hyvin yhdenvertaisuuden parantaminen, joka on tärkeä kehityskohde. SAK kannattaa tavoitteita koulutustason nostosta ja digitalisaation luomien mahdollisuuksien hyödyntämisestä.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

SAK pitää esitettyjä tavoitteita hyvinä, joskin varsin yleisinä. Julkisen tutkimusrahoituksen lisäksi yksityisen sektorin panostuksia pitää lisätä.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

Vapaa sivistystyön koulutuskenttä on laaja ja se toimii yhteistyössä niin perusopetuksen, yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen sekä korkeakoulutuksen kanssa. Tästä näkökulmasta vapaan sivistystyön rooli tarkastelussa on ohut. Vapaan sivistystyön roolia maahanmuuttajien kieli- ja kotouttamiskoulutuksissa käsitellään ansiokkaasti. SAK esittää, yhteistyön kehittäminen muiden koulutusten järjestäjien kanssa nostetaan yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi. Vapaan sivistystyön koulutuksen vahvuuksia ovat alueellinen kattavuus, koulutusten joustavuus ja matala kynnys osallistua. Näiden ominaisuuksien vahvistaminen edelleen on tärkeää.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Jatkuva oppiminen on käsitelty luonnoksessa lyhyesti. Jatkuvan oppimisen uudistustyössä on nostettu esille runsaasti keskeisiä tavoitteita ja toimia, jotka pitää sisällyttää selontekoon. Työikäisen väestön mahdollisuudet kehittää osaamista on avainasemassa tulevaisuudessa. Erityisesti koulutuksessa aliedustetut ryhmät pitää nostaa toimenpiteissä keskiöön.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

SAK pitää tärkeänä, että koko opetusalan henkilöstö huomioidaan kehittämistyössä, ei pelkästään opettajat. Varhaiskasvatuksen laadun turvaamiseksi, yhdenvertaisen oppimisen mahdollistamiseksi ja henkilöstön jaksamisen varmistamiseksi, on syytä tarkentaa lapsen lainmukaista oikeutta saada tarvitsemansa tukea varhaiskasvatuksessa ja kouluopetuksessa. Kehittämistyön lähtökohtana tulee olla lapsen oikeus oikea-aikaiseen, riittävään ja tarkoituksenmukaiseen tukeen. Varhaiskasvatuksen uusi henkilöstömitoitus on haasteellinen ja SAK esittää, että kirjaus palautettaisiin ennalleen siihen muotoon, jossa varhaiskasvatusryhmässä 2/3 henkilöstöstä olisi lastenhoitajia ja – ohjaajia ja 1/3 varhaiskasvatuksen opettajia.

Lainsäädännön tulee huomioida koulunkäynninohjaajan ja -avustajan rooli osana opetushenkilöstöä. Koulunkäynninohjaajan tuki on olennainen panostus erityistä tukea tarvitsevan lapsen oppimiselle ja kasvulle.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Ei kommentoitavaa.

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

Opintotuki on tärkeä, mutta ei ainoa taloudellinen tuki, jonka avulla yksilöiden on mahdollista opiskella. SAK pitää tärkeänä, että myös muut opiskeluun liittyvät sosiaaliturvan muodot ovat esillä. Opintotuen ehdot pitää huomioida ja tarpeen mukaan muuttaa, kun koulutusjärjestelmässä tapahtuu muutoksia. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä opintotukea ei muutettu ja se on aiheuttanut ongelmia opiskelijoille.

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

SAK pitää esityksiä hyvinä, ne edistävät ruotsinkielisen koulutuksen asemaa.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

SAK pitää tavoitteita kannatettavina. Yhdenvertaisuus on huomioitu laajasti ja selonteossa on nostettu useassa kohdassa hyvin esille kotoutumisen tärkeys kaikilla koulutusasteilla. Isot uudistukset kuten oppivelvollisuuden laajentaminen ja jatkuvan oppimisen uudistus, tukevat hyvin maahanmuuttajataustaisten osaamisen kehittämistä. Varhaiskasvatuksen yhteydessä pitää tukitoimia suunnata myös perheille, jotta osallistumisaste nousisi.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

Luvussa on huomioitu hyvin keskeiset muutokset ja se antaa hyvän yleiskuvan nykytilanteesta ja haasteista.

Aaltonen Erja
SAK ry - Työ ja turva -osasto/Heinikoski